

אין עור מליבדו
עיר יחיד ומיוחדת

בית שלמה

פרוייקט ה'תשנ"ב נכסא ו'הארץ' קדם רגלי אי יזה בית אשר תבנו לי ויא יזה מקום מנוחתי

פרשת שמות
תש"פ
גליון 192
נא לשמור על קדושת הגליון
נא לא לעיין בו בשעת התפילה וקריאת התורה

לעילוי נשמת
מורי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא מו"ד אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה רב ר' מנחם יצחק בנימין ב"ר יוסף חיים רב משרשיא בר פקוד
הרה"ק רבי צבי אלימלך ב"ר פסח הרה"ק רבי יעקב ב"ר נפתלי צבי הרה"ק רבי אברהם שמואל בנימין ב"ר משה רבינו משה בן מיימון
הרה"ק רבי אריה לייב אריה ב"ר יחיאל מיכל
הרה"ק רבי ישראל אברהם ב"ר משולם זושא הרה"ק רבי ישראל דוב בער ב"ר יוסף הרה"ק רבי שלמה מסטרעליסק ב"ר אורי רבי נפתלי ב"ר יצחק
הרה"ק יוסף מיאמפאלי ב"ר יחיאל מיכל הרה"ק רבי שניאור זלמן ב"ר ברוך הרה"ק רבי שמואל ב"ר אברהם הרה"ק רבי משה מרדכי ב"ר שמעון נתן נטע

פרפראות בדרך מוסר על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל- MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בְּאֵו (א, א')

סיני ועשו המשכן, שאז השרה הקב"ה שכינתו עליהם כי הנה אז שבו אל מעלת אבותם, ואין ראוי שתהיה נחשבת עיקר גאולה יציאתם ממצרים, אע"פ שכבר יצאו מבית עבדים בעוד שאין השכינה שורה עליהם. ולפיכך מתחיל הספר ואלה שמות אע"פ שכבר אמר זה הפסוק בעצמו בספר שעבר בפרשת ויגש, אחר שאמר כל זרעו הבניא איתו מצרימה כתיב ואלה שמות בני ישראל זה הפסוק ממש אם כן למה חזר אותו באן אלא עשה זה לטעם שרצה למנות עניין הגלות מעת רדיתם שהוא ראש הגלות ולהשלמות בעניין המשכן אשר כבוד השם מלא אותו סוף הגאולה ועוד גם כן לפני עניין הפרשה ראוי הוא לעשות המזמור הזה כמו הקדמה ופתיחה להאי פרשתא, לפי שבו מספר כל ענייני הפרשה, שהם ארבעה פסוקים אלה: ויבוא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ חם, ויפר את עמו מאד ויעצמהו מצרים, הפך לבם לשנוא עמו להתנכל בעבדיו, שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו. כי עיקר האותות והמופתים אשר מספר המזמור הן בפרשת וארא ואלו הפסוקים הם עיקר הפרשה זו תחילה אלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וזו ויבוא ישראל מצרים

כתב רבינו יוסף בן דוד מסרגוסה תלמיד הר"ן "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו זה המזמור הוא מכון מאד על זה הספר של ואלה שמות הן לכלל הספר, הן לפירוש הפרשה וזה לפי שזה המזמור מדבר מן הנפלאות אשר עשה השם אל זרע יעקב בעבור הברית אשר כרת עם האבות וספר כל מה שאירע להם עד אשר קבלו התורה להודיענו שכל הניסים אשר עשה עימם הכל היה בעבור קיום התורה והמצוות וכמו שאמר בפסוקי המזמור בעבור חוקיו ותורותיו ינצורו הללויה, וכן זה הספר הנה הוא כולו טובב על זה לספר כל המעשה המוציא לפועל מה שהיה בכוח הרמזים שנרמזו אל האבות וכמו שכתבנו כבר למעלה כי כל ענייני האבות הם ציורי דברים לרמוז ולהודיע כל מה שהוא עתיד לבוא לבנים. וכבר נרמז בגלות הזה לאבות, וכן הגאולה ממנו, והנה לזה נתייחד הספר הזה בעניין התחלת הגלות עד הגאולה הגמורה אשר עשו המשכן, כי הנה כמו שכל עיקר צערם וגלותם של זרע השבטים לא היה אלא מאותו העת אשר נפרדו ממעלת אבותם ומארצם, כן גם כן גאולתם לא נשלמה עד ששבו אל מקומם ואל מעלת אבותם אשר זה היה כאשר באו אל הר

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בְּאֵו (א, א')

אונקלוס – וְאֵלֶּיךָ שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעֵלוּ לְמִצְרַיִם עִם יַעֲקֹב גִּבְר וְאִנְשׁ בֵּיתָה עֵלוּ
ניתן לראות כי אונקלוס מתרגם את המילה באים דעלו וכן את המילה באו כעלו והרי הל"ל היורדים למצרים שכן כל היוצא מא"י לחוץ לארץ נקרא יורד אלא ניתן לומר בס"ד כי הדבר בא ללמדנו כי הירידה היא לצורך עליה וכל עניין הירידה למצרים באה כדי להעלות את ניצוה"ק כמו שמוכא בספרים הקדושים ומכאן יש עלינו ללמוד כי גם בזמנים של ירידה יש להתאזר בסבלנות ושמחה עד שהקב"ה יעזור ויוצא אותנו מן המיצר בחינת מאשפות ירים אביון ולא להתייאש ח"ו אלא להאמין שהכל לטובה וממר בסוף ייצא מתוק לפי שהירידה היא לצורך עליה

וְיִשְׁמְעוּ עֲלֵיו שְׁרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעָה אֶת פְּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס (א, י"א)
ידוע העניין שמוכא בשם גדולי ישראל כי כאשר אדם נמצא במצב שמישהו אחר מבזה ומשפיל אותו ואותו המושפל אינו מחזיר מנה אחת אפים למבזים ומקיים בעצמו את דברי חז"ל (שבת פ"ח ע"ב) "עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין" כדאי לגשת אליו ולבקש ברכה ממנו כי זהו עת רצון גדול מאד. ניתן לענ"ד לרמוז עניין זה בפס' הני"ל שכן וישימו עליו שרי היינו כאשר אדם רשע נטפל אליו ומבזה אותו שכן שרי"ר שם ר'שעים י'רקב והאדם שותק ולא מחזיר לאותו הרשע והוא מקבל את הייסורים באהבה ואומר לעצמו שהביזיון מגיע לו כתשלום על עבירות שעשה כמו מסיים שעליו לשלם וע"י כך יזכה שברכותיו יתקבלו בשמים בחינת למען ענותו היינו שהקב"ה יענה לתפילותיו ובקשותיו בשכר הסבל שסבל מדהשפלה והביזיון וזהו שנאמר בסבלתם

"וּכְאֲשֶׁר יַעֲנֶה אֹתוֹ בֶּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרָץ וַיִּקְצֹוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (א, י"ב)

אם רואים שהדברים לא מתיישבים על לב השומע יש להעמיק איתו עומק אחר עומק עד שבטוחים שהדברים נתקבלו אצל השואל ואין לפחד לענות תשובה עמוקה שכן כעומק השאלה כך עומק התשובה וכן אין להתייחס למראה החיצוני של האדם כי בתוך אדם הנראה מגושם יכולה להסתתר נשמה גדולה ולימים הבנתי שאם לא יענו כן האדם יסתובב עם שאלות וספקות בלבו ואין הוא יכול לעבוד כך את הקב"ה כי אין לבו פנוי לזאת ואילו ע"י תשובה כדבעי יכול האדם לעלות ולהתגדל עד שיהיה אחד מגדולי ישראל עפ"י המקום הראוי לאותו אדם – כמו שאומרים אין שמחה כהתרת הספקות

זכורני כי פעם הייתי נוכח לשיחה בין הרב אלימלך שפירא הי"ד לבין תלמיד וכששמעתי את אשר השיב הרב לתלמיד התפלאתי על עומק התשובה שהרב ענה וכדי להבין את פשר העניין ניגשתי אל הרב ושאלתי מדוע הוא ענה בדברים כה עמוקים ולא הסתפק בתשובה ברמה בסיסית שעד לאותו זמן לכך הייתי מורגל ואז הרב ענה לי תשובה שהיא נר לרגלי מאז, כעומק השאלה כך עומק התשובה ואז הרחיב לי את העניין פעמים ניגש אלי בחור שחזותית מבחוץ הוא נראה כארצי פרוץ אך מבפנים יש לו נשמה גבוהה ושואל שאלה ודרך התשובה צריכה להיות כך שבתחילה עונים בצורה שטחית אך

רוחני גבוה משאר בני ישראל שבביל שירה דרך לשאר העם שאם לא יענו לו כן יתקיים בו פירושו הראשון של רש"י במדבר "במוקצין שבהם לשפלות אלו ערב רב" היינו שיחיה בערבוביה עם עצמו דבר שיכול ח"ו להביא אותו לשפל המדרגה עד שיהיה ח"ו מוקצה מכל בני"

וניתן לראות רמז לענין זה בפס' הנ"ל וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ היינו שיש לענות על קושיית השואל לפי עומק השאלה ולא לפתור אותו במחי יד בתשובות סתמיות וע"י כך ירבה ויפרץ ברוחניות עד שיגיע לבחינת ויקצו לשון קצין וגדולה כמו שמפורש על המילים בקצה המחנה (במדבר י"א א') ברש"י "רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהם ובגדולים" ובענין שלנו יתרום למעמד

וַיֵּרָא מְלָאךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בַּעַר בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינָנו אֶפְלָ" (ג, ב')

ניתן לרמוז בס"ד מדוע הראה הקב"ה למשה דווקא את הסנה אומרת המשנה במסכת דמאי (א,א) כי הרימין הם פרות הסנה ועל זה בא הקב"ה לרמוז שהסנה אף על פי שהוא בוער בכל זאת מוציא פרות הנקראים רימין כך גם עם ישראל אע"פ שאש התאוה והיצה"ר בוערת בהם אע"פ הם עושים מצוות כמו שכתוב אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון והרי שמו של פרי הסנה נקרא רימין כמו רימון ואמר לו הקב"ה מקץ שלוש חדשים יעבדו אותי

משנת הצדיק – הרה"ק רבי חיים כדיר מצליח מאוזן הי"ד זי"ע – כ"א טבת (שבת)

חכם חיים כדיר מצליח מאוזן נולד לאביו רבי רפאל ולאמו מרת רחל בכ"ו חשוון תרע"ב (1911) באריאנה, בעיר תוניס. ראשית תורתו למד מפי אביו ומפי חכם יהודה חנ"אג'. בשנת תרפ"ב (1922) עברה משפחתו לגור בגרבה, ושם המשיך בלימודו מפי חכם רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל. שהיה אז מורה צעיר לילדים. בשנת תר"ץ (1929) חכם חיים כדיר מצליח מאוזן נשא לאישה את בת דודו. הם עברו לעיר תוניס, שם שימש כראש ישיבת 'חברת התלמוד'. אביו תמך בו כספית ואפשר לו ללמוד תורה, אך לעתים עבד גם כשען וכמתווך. בשנת תש"ז (1947) חכם חיים כדיר מצליח מאוזן התמנה לדיין ביני בני ממונות וירושות בבית הדין הרבני. בשנת תש"ז קיבלה תוניסיה עצמאות, ונאסר על קיומו של ועד יהודי. בשנת תשי"ח אף נסגר בית הדין הרבני. חכם חיים כדיר מצליח מאוזן עבר לעבוד כשופט בבית המשפט המחוזי. בשנת תשכ"א חכם חיים כדיר מצליח מאוזן התפטר מעבודתו בבית המשפט, מכיוון שנדרש לעבוד בשבת. הוא חלק את זמנו בין עבודה בצורפות ללימוד תורה, בשנת תשכ"ג (1962) חכם חיים כדיר מצליח מאוזן פתח את ישיבת 'כיסא רחמים הספרדית' ולימד בה. הוא סיפק את צרכי תלמידיו ודאג להם, ואף הצליח לאסוף כספים עבורם ועבור הישיבה. אחרי מלחמת ששת הימים התגברו ההתנכלויות ליהודי תוניסיה. ביום כ"א טבת תשל"א (1971), חכם חיים כדיר מצליח מאוזן, בדרכו לתפילת שחרית, נרצח ביריות ע"י שונא ישראל מערביי המקום. חכם חיים כדיר מצליח מאוזן נקבר בתוניס בקבורת ארעי, ולאחר ארבעים יום הועבר לקבורה בישראל בהר הזיתים. ספרו של חכם חיים כדיר מצליח מאוזן הוא שו"ת 'איש מצליח' – שלושה חלקים. בנו, הרב מאיר מאוזן חכם מחדש את ישיבת 'כיסא רחמים' בעיר בני ברק.

תאריך החתונה של רבי מצליח נקבע ליום רביעי ג' חשוון תר"ץ. ביום המיועד הגיעו מכל קצוות העיר, אורחים וקרובי משפחה, רבנים חשובים וגדולי תורה, כדי להשתתף בשמחת הנישואין שהתקיימה בבית החתן. בבית משפחת מאוזן הכל היה מוכן לאירוע המשמח. הכל מוכן אמרנו, לא כל כך מדויק, כי החתן... איננו. בני המשפחה החלו בחיפושים קדחתניים אחריו, וארשת דאגה על פניהם. היכן הוא החתן? והלא יום חופתו היום, מיד ניגשו לרבו, הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל, ושאלוהו: 'רבי אולי לכבודו יש השערה כלשהי היכן מקום הימצאו של החתן?'. רבי חויתה שהכיר בנפש תלמידו המתמיד, ענה בחצי חיוך: "מהיכרותי אותו, המקום היחיד בו יכול הוא להימצא הינו בעליית הספרים בבית הכנסת 'רבי אליעזר', שם רגיל הוא לשקוד על תלמודו. פנו לשם ולבטח תמצאוהו...". ברגלים קלות דילגו על המדרגות הרחבות המובילות לעליית רבי אליעזר, ואכן מצאוהו שם. סביבו על השולחן ספרי קודש רבים והוא... פשוט שקוע בהוויות אביו ורוא, שכח עולם ומלואו. 'רבי מצליח' קראו לעברו 'החתונה! החופה כבר מוכנה... מאוחר חיפשנו אותך בכל מקום אפשרי, מה אתה עושה כאן'. "מה העניין?", לא הביך החתן את המהומה שחולל, "אני מוכן ומוזמן לחתונה. רחצתי וסכתי, התלבשתי והתארגנתי, ובאתי ללמוד, לנצל כל רגע. כאשר הכל יהיה מוכן, יקראו לי ואבוא..." סיים בניגון של מה בכך בהיותו נער צעיר לימים היה כותב תשובות בהלכה בבקי ורגיל. יום אחד, פנה אליו ראש הישיבה, רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל, ושאלו: 'מצליח יקירי, לפני כשלושה שבועות נתתי לך שאלה לביור בניין 'מצווה לקיים דברי המת', וטרם הגשת לי את פרי עטך בעניין, מדוע מתמהמה אתה בתשובתך'. ניגש מצליח בראש מורכן לשולחנו, שלף צרור דפים עבה והגיש לרבו. 'רבי, כתבתי את כל זה וטרם השלמתי' אמר בענוות חן. רבי חויתה לא האמין למראה עיניו, לפי האריכות הבין כי חידושים רבים ועמוקים טמונים בכתבי תלמידו. באותם רגעים, לא ידע רבי חויתה כי עוד נכונה לו הפתעה רבה. עברו עוד ימים אחדים, ומצליח הצעיר הגיש לו שלש מאות עמודים בעניין. ובשקט אמר: 'יש לי עוד להאריך בזה עד 500 דפים. אך לא אסתייעא מילתא'. וכל השנים היה רבי מצליח מצטער שלא השלים הכתיבה בזה, וחבל על דאבדון.

דובב שפתי ישנים – ליקוטים מספרים שפחות מוכרים

צלותא דאברהם – הרה"ק רבי אברהם ב"ר צבי הירש קליינפלאץ זצוק"ל זי"ע

"וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמַאֲד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם" (א, ז)

כו'. וא"כ ממילא דלהיפך במידת הענווה משפטו שמתרבה. וזהו פי' הכתוב וירבו ויעצמו במאד מאד. הנה תיבת מאד כמו שנכתב בתורה חסר 'או' הוא אותיות אדם. והכוונה שהריבוי שלהם הי' עבור שהיו חזקים ושלמים במידת הענווה בשני בחינות אדם. ושפיר מדוקדק לשון במאד (כי הבי"ת משתמשת במקום בעבור כמו שמצינו בכ"מ) וזהו אומרן ג"כ ותמלא הארץ אותם כי בגנות הגאווה איתא ג"כ בגמרא הנ"ל דכל מי שיש בו גסות רוח אפילו רוח קימעה עוכרתו ופירש"י ז"ל פורענות קלה טורדתו ומאבדתו מן העולם ולהיפך במידת הענווה נאמר וענווים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה. וזהו ותמלא הארץ אותם ר"ל כי ע"י מידת הענווה היה להם מעמד ומצב בעולם.

עיינ בלי יקר שעמד על הלשון במאוד כי הל"ל מאוד מאוד, ונראה על דרך שכתב בדרוש אהבת ציון דהאדם נקרא אדם לשתי בחינות האחד מצד רוממות נשמתו שהיא חצובה מתחת כסא הכבוד וכל הכסא דמות כמראה אדם ע"כ נקרא אדם על שם נשמתו אשר משם חצובה אדם אדמה לעליון והבחינה השנית נקרא אדם מצד שפלות חומרו ונקרא כן על שם האדמה אשר לוקח משם. ומצד זה בוודאי הוא ראוי להיות בעצמו שפל ונבזה כי נלקח מהאדמה שהכל דשים עליה. אך גם מחלק אדם שהוא מצד נשמתו ישפיל האדם עצמו כי אם מתגאה הוא מוכרת משרשיו כמאמרם ז"ל אין אני והוא יכולין לדור במחיצה אחת וז"ש מאוד מאוד הוי שפל רוח בפני כל אדם ר"ל שיהיה שפל רוח בשני בחינות אדם עכ"ד והנה איתא בגמ' (פ"ק סוטה) כל אדם שיש בו גסות הרוח מתמעט שנאמר לשאת ולספחת

סגולה לפרנסה – קביעת עיתים לתורה

"... וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יֵרָא מַהֲבִיט אֶל הָאֱלֹקִים" (ג, ו)

בגמרא ברכות (ז, ע"א) נכתב "ויאמר לא תוכל לראות את פני תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה כך א"ל הקב"ה למשה כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה איני רוצה" הגמרא מדברת על בקשתו של משה מהקב"ה 'הראני נא את כבודך' ועל כך עונה לו הקב"ה כשרציתי בסנה להראות לך לא רצית וכו' ניתן לראות בס"ד כי זהו דרך העולם שכן בילדות שיש זמן ויכולת ללמוד תורה שזוהו כבודו של הקב"ה בד"כ האדם לא רוצה ללמוד ומעדיף לשחק על פני הלימוד אך כשגדלים ורוצים ללמוד תורה כבר יותר קשה משורח הפרנסה ואתגרי החיים כי כך ברא הקב"ה את העולם אך על האדם להתגבר על כל המכשולים ובעיות הזמן ולקבע לעצמו עיתים לתורה כי זמן מועט של לימוד מסתכם בסוף בשעות רבות וע"י כך יזכה האדם לאושר ועושר ברוחניות וגשמיות שכן על התורה נאמר במשלי 'יקרה היא מפנינים וכל חפציק לא ישוו בה – אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד'